

Policynotat

**Bekjempelse av Den islamske stat
– Norge bør vurdere alternativer
til å sende militære instruktører**

Innhold

1	Bakgrunn	3
2	Konklusjoner og anbefalinger	3
3	Innledning	4
4	Hvem er IS	4
4.1	IS er en bevegelse, ikke en organisasjon	4
4.2	IS får direkte støtte fra flere stater	4
4.3	IS har blitt en ressurssterk bevegelse	5
4.4	IS støttes av mange irakere	5
4.5	IS har stor tiltrekningskraft.....	6
4.6	Konklusjon.....	6
5	IS er ikke nødvendigvis regionens hovedutfordring	6
5.1	Regional rivalisering mellom Tyrkia, Saudi-Arabia og Iran.....	7
5.2	Kurder-spørsmålet.....	7
5.3	Forholdet Russland-USA lammer internasjonal samhandling.....	7
5.4	Den arabiske våre – med påfølgende ustabilitet	8
5.5	Irak må demokratiseres.....	8
6	Den akutte humanitære utfordring	8
6.1	Store uklarheter rundt det norske bidraget	9
6.2	Når er oppdraget ferdig?	10
6.3	Hvordan forholde seg til menneskerettighetsbrudd hos våre nye «allierte»?	10
6.4	Hvem støtter vi?	10
6.5	Er vi beredt på økt terrorfare i Norge som følge av et militært bidrag?	11
7	Finnes det en meklerrolle for Norge?	11
8	Konklusjoner og anbefalinger	12

Bekjempelse av Den islamske stat

Norge bør vurdere alternativer til å sende militære instruktører

Rolf A. Vestvik

1 Bakgrunn

Den 30. oktober gjorde regjeringen det kjent at Norge vil sende militære instruktører til Irak som bidrag i den internasjonale koalisjonen mot ISIL - Den islamske staten i Levanten (heretter kalt IS). Norges bidrag vil bestå av om lag 120 personell i ett år, med mulighet for forlengelse. De norske soldatene skal i **hovedsak** bistå med kapasitetsbygging av lokale sikkerhetsstyrker. En del av styrken vil arbeide i den kurdisk dominerte byen Erbil i Nord-Irak der 50-60 instruktører fra Hæren inngå i et planlagt tysk-ledet treningssenter som skal utdanne og trene regulære kurdisk-irakiske styrker. Regjeringen vil også tilby norsk personell til utdanning og trening av irakiske sikkerhetsstyrker i Bagdad-regionen. Formålet med bidraget er å styrke Iraks evne til å ivareta landets egen sikkerhet. Det er ikke endelig avklart når kapasitetsbyggingsbidragene skal deployeres til operasjonsområdet. Merutgiftene til bidraget anslås til å bli om lag 210 mill. kroner. Det norske bidraget får støtte fra alle politiske partier på Stortinget med unntak av Sosialistisk Venstreparti (SV) og Senterpartiet (SP).

2 Konklusjoner og anbefalinger

Prosjektleder Rolf A. Vestvik ved tankesmien Agenda har analysert situasjonen i området, innholdet i det norske styrkebidraget og mulige konsekvenser av å sende instruktører til Irak. I tillegg har en studert ulike alternativer til et norsk styrkebidrag. Konklusjonene og anbefalingene bygger på Agendas medarbeideres egne reiser i området, samtaler med ulike aktører og gjennomgang av et stort materiale om konflikten i regionen. På denne bakgrunn har en kommet frem til følgende anbefaling:

Norske styrker bør ikke sendes inn i området på nåværende tidspunkt. Regjeringens analyse av både den aktuelle situasjonen i området og konsekvensene av et mulig norsk styrkebidrag er for svak. I tillegg er det usikkerhet om hva som er et «end-status» for det norske oppdraget. På nåværende tidspunkt bør Norge fokusere sitt arbeid på en mulig meklerrolle, samt gi den humanitære innsats overordnet prioritet.

3 Innledning

Debatten om hvordan Norge kan bidra i kampen mot den ytterliggående bevegelsen IS er viktig fordi den handler om at Norge er villig til å ofre egne og ta andres liv i en militær operasjon. Selv om det fra regjeringens side er understreket at det militære oppdraget fra norsk side primært handler om militær kapasitetsbygging hos lokale sikkerhetsstyrker er dette et militært oppdrag. Det er derfor avgjørende at det gjennomføres grundige analyser både av den aktuelle situasjon, hva som er alternativene, hvordan Norge best kan bidra og på hvilken måte Norge skal bruke sine ressurser.

Dette policy-notatet er en overordnet analyse av situasjonen i regionen, hva det norske bidraget innebærer, samt mulige alternativ til det forslag som er lagt frem av regjeringen Solberg.

4 Hvem er IS

IS har lenge vært på fremmarsj i Irak og Syria. De brutale forfølgelser og henrettelser av tusener av mennesker har rystet en hel verden. At verdenssamfunnet reagerer på brutaliteten vi nå er vitne til, og som rettes direkte mot deres borgere, er riktig. Men en forhastet strategi som i stor grad vektlegger en militær løsning i et nokså uoversiktlig landskap, gir grunn til bekymring. Når det gjelder IS synes det som om de politiske aktørene har en mangelfull analyse.

4.1 IS er en bevegelse, ikke en organisasjon

IS er ikke en organisasjon med en toppledelse og lojale lokale ledd som utfører de ordre som kommer fra ledelsen. IS kan derfor ikke sammenliknes med en ordinær hær eller geriljagrupper som f.eks. den kurdiske Peshmerga-militsen, colombianske FARC eller de tamilske tigrene. Selve «Kalifatets» ledelse har en klar toppledelse med svært lojale ledd og hierarkisk struktur. Mange er gamle militære. Men dersom man også regner inn alle gruppene som sloss på samme side som IS, taler man om en bevegelse med uklar form, omfang og en mangefasettert sammensetning. IS bør derfor regnes mer som en bevegelse av løst sammensatte grupper som slåss under et felles banner. Det er stor forskjell på syriske menn som slåss mot president Assad i Aleppo, og fremmedkrigere fra London som er reist til regionen med mål om å gjenreise et nytt fordums kalifat. Men i dag slåss disse ulike gruppene under felles IS-flagg.

IS bør derfor regnes mer som en bevegelse av løst sammensatte grupper som slåss under et felles banner

4.2 IS får direkte støtte fra flere stater

IS fikk allerede tidlig i 2013 territoriell kontroll over deler av Anbar-provinsen i Irak etter å ha spilt på motsetningene mellom sunnier og shiaer i Irak. IS kontrollerer eller har

innflytelse over 1/3 av Irak og Syrias territorium. Anslagsvis 7-8 millioner mennesker bor i disse områdene. IS ville aldri kunnet hatt en så sterk militær fremgang dersom de ikke hadde fått betydelig støtte fra eksterne aktører. I sin redegjørelse til Stortinget 7. november 2014 sa statsminister Solberg at «Irak og landene i regionen må ta lederrollen og det største løftet i den langvarige kampen mot ISIL. De har et særlig ansvar for å bidra til stabilitet.» Dette er riktig, men samtidig en litt naiv tilnærming til den regionale situasjonen all den tid flere stater i regionen aktivt har støttet IS, og bidratt til deres vekst. Løsningen på utfordringen som IS representerer ligger derfor vel så mye i å presse lokale og regionale aktører til å avstå fra å støtte IS, som det ligger i å styrke det lokale Irakiske sikkerhetsapparatet.

4.3 IS har blitt en ressurssterk bevegelse

IS har på kort tid tilegnet seg store ressurser – både i form av militært materiell og finansielle ressurser. I sin start fikk bevegelsen direkte støtte fra stater i regionen, samt at de drev utstrakt salg av antikviteter fra områder de okkuperte. I dag synes det som om bevegelsen er blitt mer finansielt uavhengig fra støtte fra eksterne aktører. Flere rapporter tyder på at terrororganisasjonen selger olje til kurdiske smuglere i grenseområdene mellom Irak, Iran og Syria. «Irak Energy Institute» (IEI) anslår at IS produserer 30.000 fat daglig i Irak og 50.000 i Syria. Med oljefat som selges til \$40 per fat på det svarte markedet, tilsvarer dette \$100 millioner hver måned i inntekter. Dette er dermed ikke bare en terrorbevegelse som har tilgang til tusenvis av lokale og tilreisende krigere i Syria og Irak, den er også en forretningsenhet. Enhver kampanje mot IS må derfor legge tilstrekkelig vekt på å ramme den økonomiske aktiviteten til organisasjonen. FNs sikkerhetsråd har vedtatt en egen resolusjon om dette (ST 2161 2014). Norge må gjøre sitt for at denne resolusjonen blir implementert.

Dette er dermed ikke bare en terrorbevegelse som har tilgang til tusenvis av lokale og tilreisende krigere i Syria og Irak, den er også en forretningsenhet

4.4 IS støttes av mange irakere

IS blir ofte betegnet som en bevegelse som kommer utenfra og påtvinger sin terror over lokal befolkning. Dette er bare delvis riktig. Det er mange fremmedkrigere som har tilsluttet seg IS, men lederskapet i bevegelsen er irakisk. IS får også støtte fra en rekke lokalt-baserte maktstrukturer. Mange innenfor det gamle Baath-partiet i Irak, elementer fra den irakiske hærstrukturen fra Saddam Husseins dager og ikke minst mange lokale sunni-ledere støttet eller støtter IS. Dette er en viktig forklaringsmodell på hvorfor en relativt liten styrke som IS har klart å ta så store områder så raskt. IS kan ikke bekjempes med mindre man evner å bryte den politiske alliansen mellom IS og lokale maktstrukturer. For å få dette til må det settes inn store ressurser på forhandlinger mellom det nasjonale Irakiske lederskap og de mange ulike gruppene i landet.

Når det gjelder folkelig oppslutning og støtte fra lokale maktstrukturer i Syria er bildet noe mer uavklart. Men også fra Syria kommer det rapporter om at IS` fremmarsj har vært mulig grunnet allianser med lokalt baserte grupper.

4.5 IS har stor tiltrekningskraft

I internasjonale (og norske) media blir IS konsekvent, og med rette, fremstilt som en grusom terror-organisasjon som slakter ned uskyldige mennesker. Men dette er ikke et entydig bilde av IS. IS har klart å portrettere seg selv på ulike måter overfor ulike grupper. For mange fremstår IS som en frigjøringsorganisasjon som kullkaster gamle, undertrykkende regimer. For andre er IS en organisasjon som etablerer struktur i anarkilignende situasjoner, og som gir beskyttelse mot vilkårlige overgrep fra militser. IS gir betydelig humanitær bistand til enkelt-mennesker i stor nød, og skaffer seg med det legitimitet. IS blir også av mange oppfattet som en idealistisk islamsk organisasjon som står opp mot vestens ideer og ideologier. Det er helt avgjørende å skjønne at IS er en bevegelse med mange ulike sider, og at ulike målgrupper oppfatter organisasjonen svært forskjellig. Da vesten rykket inn i Afghanistan og kullkastet Talibans styre trodde en at «hele folket» ville reise seg mot Taliban og ønske frigjørerne velkommen. I ettertid har det vist seg at Taliban har greid å beholde en viss oppslutning fra mange, og gjennom det fortsette å være en kraft som en må forholde seg til på en annen måte enn kun å ha som mål å utsette organisasjonen. Det er ikke usannsynlig at man vil få den samme utvikling hva gjelder IS. Det er således liten tvil om at kampen mot IS kan komme til å kreve bruk av militærmakt. Men det er helt nødvendig at beslutningstakere har en dypere forståelse av de underliggende årsakene til IS' fremvekst og brede appell. Hva er årsaken til at nærmere tusenvis unge menn fra vesten slutter seg til IS og er villig til å ofre egne liv? Hvordan kan gruppen erobre et så stort område uten nevneverdig motstand? At militære operasjoner kan svekke IS' militære kapasiteter og hemme ekspansjon på kort sikt er det liten tvil om, men ideologien som fortsetter å tiltrekke seg økonomiske ressurser og mennesker vil vokse i takt med de militære operasjonene.

4.6 Konklusjon

En militær intervensjon for å bekjempe IS må bygge på grundige analyser av hvem IS er, deres allierte, motivene som styrer IS sine allierte og IS rekrutteringsarbeid. En slik grundig analyse er så langt ikke presentert av regjeringen.

5 IS er ikke nødvendigvis regionens hovedutfordring

Helt siden IS «suksess» ble oppdaget av vesten sommeren 2014 har mange media fremstilt IS som den største utfordringen som rir regionen. Det er ikke riktig. Området som i dag står i brann - Syria og Irak, med spill-over effekter i Libanon, Jordan, Palestina-Israel og Iran - ris av en lang rekke utfordringer som må finne sin løsning dersom en skal ha håp om å få på plass en langsiktig stabilitet i regionen. Ett ensidig fokus på bekjempelse av bevegelsen IS vil ikke medføre fred. Kun dersom en greier å sette sammen en helhetlig politikk som løser flere utfordringer samtidig vil en klare å etablere en langsiktig stabil situasjon.

Eksempler på de mange utfordringene i regionen er:

- Regional stormakts rivalisering mellom Tyrkia, Saudi-Arabia og Iran
- Kurder-spørsmålet
- Forholdet Russland-USA lammer internasjonal samhandling

- Den arabiske våren – med påfølgende ustabilitet
- Iraks anarki

5.1 Regional rivalisering mellom Tyrkia, Saudi-Arabia og Iran

Det foregår en intens maktkamp mellom de tre sterke stormaktene i regionen; Saudi-Arabia, Tyrkia og Iran. Denne kampen har betydelige spill-over effekter i alle de akutte utfordringene som herjer hele Midtøsten. For mektige aktører i den Arabiske Liga utgjør IS en eksistensiell trussel, men en felles front mot IS synes å være vanskelig all den tid motstridende interesser preger medlemslandene. Erkerivalene Saudi Arabia og Iran er bare ett av mange eksempler på at alliansen som nå tar form sannsynligvis ikke vil stå løpet ut. USAs anstrengte forhold til Iran er nok et forstyrrende element.

Tyrkia, til tross for deres NATO-medlemskap, har allerede signalisert at de ikke ønsker å bidra utover sitt humanitære bidrag. Dette er problematisk siden tusenvis av fremmedkrigere strømmer til IS igjennom de tyrkiske grenseområdene. Suksess på slagmarken i Irak og Syria forutsetter at sentrale regionale aktører som Saudi Arabia, Tyrkia og Iran forplikter seg helt og fullt. En helhetlig, langsiktig løsning kan kun finnes dersom man får de regionale stormaktene til å komme sammen og samarbeide om løsninger som er akseptable for alle parter. Uten en slik enighet vil disse tre fortsette sin støtte til ulike parter og dermed forlenge konfliktene. Norge må, sammen med andre internasjonale aktører, kreve at de regionale stormaktene kommer sammen for å finne politiske løsninger. Uten slike, vil et militært styrkebidrag trolig ha liten effekt.

En helhetlig, langsiktig løsning kan kun finnes dersom man får de regionale stormaktene til å komme sammen og samarbeide om løsninger som er akseptable for alle parter

5.2 Kurder-spørsmålet

Kurderne har siden Saddams fall sakte men sikkert bygd opp egne strukturer i Nord-Irak, holdt seg inne med Vesten og dempet kravet om en egen kurdisk stat. Men ettersom Vesten nå i stadig større grad er avhengig av kurdernes støtte i kampen mot IS vil spørsmålet om en egen kurdisk stat aktualiseres og fremmes. Samtidig er en selvstendig kurdisk stat helt uaktuelt for Tyrkia og Iran dersom disse to landene må avgi landområder til en slik stat. All den tid spørsmålet om en kurdisk stat ikke finner sin løsning vil urolighetene i regionen fortsette. Norge, og andre internasjonale aktører, vil i større grad bli en part i kurder-konflikten når det nå settes inn store ressurser på å styrke den kurdiske «Peshmerga-hæren». Norge burde derfor ha avklart sin holdning til kurdisk selvstendighet før en rykker inn med instruktører som skal styrke den kurdiske Peshmergaen.

5.3 Forholdet Russland-USA lammer internasjonal samhandling

Det internasjonale samfunn har vært handlingslammet i arbeidet med krisen i regionen. FNs sikkerhetsråd har riktignok evnet å komme sammen om flere resolusjoner, blant annet SR2170 i 2014 som fordømmer IS og deres handlinger. En viss internasjonal

samhandling så en også da en tvang Syria til å avgi sine kjemiske våpen. Men en felles, sterk samhandling som iverksetter handlinger for å ta tak i de dype utfordringene og stabilisere regionen har manglet. USA og Russland har tvert imot brukt sine ulike allianser i regionen til å fordype motsetninger og konflikter. Det er helt urealistisk å tro på en langsiktige stabilisering av regionen uten at Russland og USA kommer sammen og blir enig om en felles politikk.

5.4 Den arabiske våren – med påfølgende ustabilitet

Alle de arabiske regimene er udemokratiske stater som gjennom politisk ensretting undertrykker folks frihet. Den arabiske våren har så langt bare vært en suksess i ett land – Tunisia. I alle de andre arabiske landene har gamle maktstrukturer enten kneblet opposisjonen (f.eks. Saudi-Arabia), slått tilbake etter en tid med nye regimer ved makten (f.eks. Egypt) eller styrt landet inn i en borgerkrig / høy grad av intern konflikt (f.eks. Syria og Libya). Skal en få til en langsiktig stabilitet i området må det arbeides for regimeendring hos tunge aktører som Saudi Arabia, Iran og Egypt.

5.5 Irak må demokratiseres

Irak er et land i dyp krise – politisk og økonomisk. Konfliktlinjene innad i landet går langs ulike akser – etnisk, religiøse, økonomiske og politiske. Statsminister Solberg har derfor rett når hun i sin redegjørelse for Stortinget sa at «*En inkluderende politisk prosess i Irak er avgjørende for å motvirke ytterligere splittelser mellom folkegruppene.*» Men det finnes ingen strategi fra Norge, eller det øvrige internasjonale samfunn for hvordan en slik prosess skal gjennomføres. Etter en lang og polariserende periode under tidligere statsminister Maliki, har landet nå fått en samlingsregjering under statsminister Al Abadi. Imidlertid er det politiske bildet fortsatt uoversiktlig med motsetninger mellom sjiaer, sunnier og kurdere. I tiden som kommer vil det være avgjørende at grupper som har vært politisk ekskludert får oppleve at de blir tatt på alvor i en reell dialog med myndighetene. Kun en inkluderende irakisk stat vil være i stand til å ta hånd om sin egen sikkerhet og styrke demokratiet.

Kun en inkluderende irakisk stat vil være i stand til å ta hånd om sin egen sikkerhet og styrke demokratiet

6 Den akutte humanitære utfordring

Det mest akutte og dramatiske i den nåværende situasjon er at tusenvis av mennesker dør og mange hundretusen er i dyp humanitær krise. Dødstallene i Syria og Irak som direkte følge av krigshandlinger, drap, sult, mangel på medisinsk behandling og andre årsaker er svært uklare. Det man vet er at mange tusen mennesker dør av disse årsakene hver eneste uke. I tillegg er mange hundre tusen mennesker i en dyp humanitær krise.

Det internasjonale samfunn må reagere med rask og effektiv humanitær assistanse.

Norge er en humanitær stormakt som både direkte, gjennom FN-systemet og gjennom norske organisasjoner gjør en stor og viktig innsats for å avhjelpe den humanitære krisen

i området. Men Norge gjør langt fra nok. Syria-krisen er vår tids største humanitære, internasjonale krise. Krisen er illustreres av at mennesker i nød ikke kommer seg ut av krigsområdene og hjelpen kommer ikke inn. De humanitære behovene er størst i de områder som kontrolleres av IS. De menneskene som kommer seg ut av IS-kontrollerte områder og inn i den kurdiske delen av Irak, Tyrkia, Libanon, Jordan får noe hjelp. Men de er i ett mindretall. Det er menneskene som er fanget inne i krigsområdene som er i flertall og i størst nød.

Norge må sette akutt humanitær bistand på topp av sin prioriteringsliste hva gjelder Syria-konflikten. Men for å komme frem med humanitær hjelp i de områder som kontrolleres av IS kreves det nøytralitet. Med en tydelig norsk deltagelse i det militære angrep på IS vil norske organisasjoner og annen norsk hjelp få store utfordringer i å nå frem til de som trenger hjelpen mest.

I regjeringens forslag er det for lite analyse av hvorvidt Norge, i stedet for å innta en klar militær rolle burde ha valgt en ren humanitær rolle. Mange norske organisasjoner har tatt til orde for dette.

6.1 Store uklarheter rundt det norske bidraget

Det norske bidraget som skal delta i den internasjonale koalisjonen mot IS i Irak er konkret på antall soldater og hvor de skal arbeide. I statsminister Solbergs redegjørelse for Stortinget heter det:

«Norge tilbyr 120 personell som skal drive kapasitetsbygging av irakiske styrker i henholdsvis Erbil i Nord-Irak og i Bagdad. Vi tilbyr bidraget for ett år, men må være åpne for å vurdere forlengelse om det er behov for det. Våre soldater skal utdanne og trene opp irakiske styrker. Koalisjonens samlede styrkebidrag er fortsatt under utarbeidelse, og utvikles i samråd med irakiske myndigheter. De norske bidragene forutsetter samarbeid med våre allierte.

Det legges til grunn at norske styrker ikke skal delta direkte i kamphandlinger. Dette er i tråd med gjeldende planer for kapasitetsbygging i Irak som følges av andre allierte land, og betyr at vi ikke setter særnorske begrensninger på den militære deltakelsen. I tråd med folkeretten vil styrkene alltid ha anledning til å bruke makt i selvforsvar.

I Erbil vil 50-60 norske instruktører fra Hæren inngå i et planlagt tysk-ledet treningssenter som skal utdanne og trene regulære kurdisk-irakiske styrker. Treningen vil skje i samråd med myndighetene i Bagdad. Det norske forsvaret har god erfaring med denne type oppdrag og besitter solid kompetanse på området.

Regjeringen vil også tilby norsk personell til utdanning og trening av irakiske sikkerhetsstyrker i Bagdad-regionen. De aktuelle sikkerhetsstyrkene har en svært viktig rolle i forsvaret av Bagdad, og opplæringen av disse har høy prioritet. Våre spesialstyrker har betydelig erfaring fra opptreningen av spesialpolitiet i Kabul, og vil være de mest egnede styrkene til dette oppdraget. Også vårt spesialstyrkebidrag vil være om lag 50-60 personell.

Norge vil delta i Irak etter anmodning fra irakiske myndigheter, og dette utgjør et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for det norske bidraget. Vårt bidrag vil gjennomføres i nært samarbeid med myndighetene.»

Statsministerens redegjørelse var grundig, men samtidig mangelfull. Agenda har ikke hatt tilgang på de redegjørelser som har blitt gitt i Stortingets utvidete Forsvars- og utenrikskomite, men etter det en kjenner til har man ikke heller der hatt en dyptpløyende analyse av de mange spørsmål som det norske militære bidraget reiser. De viktigste er:

6.2 Når er oppdraget ferdig?

Oppdraget har ingen klar exit-strategi. Det er uklart hva som skal være oppfylt for at Norge vil erklære sitt oppdrag for avsluttet. Regjeringen sier at Norge skal drive «*kapasitetsbygging*» – men på hvilket kapasitetsnivå skal de irakiske og kurdiske styrkene være på når oppdraget er avsluttet? En viktig lærdom fra den internasjonale militære innsatsen både i Irak og Afghanistan var uklarhet omkring exit-strategier og hvilke målsetninger en satt for de militære styrkene som ble sendt inn. Regjeringen burde i sin redegjørelse vært tydeligere på hvilke målsetninger som er satt for oppdraget utover det noe uklare «*kapasitetsbygging*».

En viktig lærdom fra den internasjonale militære innsatsen både i Irak og Afghanistan var uklarhet omkring exit-strategier og hvilke målsetninger en satt for de militære styrkene som ble sendt inn

6.3 Hvordan forholde seg til menneskerettighetsbrudd hos våre nye «allierte»?

Det foregår allerede en hard kamp mot IS i området. Denne kampen drives både av den nasjonale irakiske hæren, andre deler av det irakiske sikkerhetsapparatet, den kurdiske hæren og en lang rekke militsgrupper som i hovedsak er shiaer. Disse gruppene vil bli «allierte» med Norges militære kapasiteter som sendes inn i området. Samtidig vet vi at alle de overnevnte grupper står bak massive brudd på menneskerettighetene. Flere uavhengige organisasjoner melder om grove brud på menneskerettighetene i form av massakre, likvideringer, grov tortur og fengsling uten dom, utført av grupper som bekljemper IS (dette er også en årsak til at IS av enkelte sees på som beskyttere.) Hvordan skal de norske soldatene, som både vil få informasjon om brudd på menneskerettighetene og som skal jobbe side om side med grupper som bryter menneskerettighetene forholde seg til dette. Skal en «lukke øynene» og henvise til at målet helliger middelet, eller skal Norge reagere på MR-brudd, og i så fall hvordan. Det er viktig at disse spørsmålene avklares nærmere slik at norske soldater ikke blir medskyldig i brudd på menneskerettighetene i form av å vite, men ikke reagere på MR-brudd.

6.4 Hvem støtter vi?

Ettersom regjeringens synes å gjøre en mangelfull analyse av de store utfordringene regionen står ovenfor, blir også den politiske analysen av hvilken politisk effekt oppdraget får uklar. Det norske bidraget vil uttrykke en klar støtte til to politiske retninger i Irak. Den ene er det kurdiske selvstendighetskampen i Nord-Irak. Her skal Norge drive kapasitetsoppbygging av det som er de-facto den kurdiske selvstendighetshæren, den

såkalte «Peshmerga». Den andre politiske aktøren som Norge gir sin støtte til er den nye irakiske presidenten. Men i tillegg til de irakiske aktørene som Norge nå gir direkte støtte, vil Norge også ha andre «allierte» i kampen mot IS - herunder president Assads regime i Syria og den Iranske ledelsen (som er Shia). Norge må ha en klar analyse av de politiske konsekvenser ved at vi går klart inn på en side i konflikten.

6.5 Er vi beredt på økt terrorfare i Norge som følge av et militært bidrag?

Regjeringen har allerede varslet at et norsk militært bidrag i kampen mot IS kan medføre økt risiko for at Norge rammes av terror. Dette er en pris Norge må være villig til å betale når en engasjerer seg i militære utenlandsoppdrag. Det vil alltid være en risiko for at aktører på bakken vil «straffe» Norge ved å slå til mot norske interesser.

Statsminister Erna Solberg har advart mot en offensiv som kan oppfattes som en krig mellom vesten og Islam. IS' omfattende propaganda og rekrutteringsapparat vil med all sannsynlighet bruke nettopp dette argumentet til å mobilisere flere fremmedkrigere og intensivere kampen mot vesten. Og dette er fremmedkrigere som i verste fall rekrutteres fra våre nabolag. Mange vil se på Norge og nordmenn som legitime mål dersom Norge engasjerer seg militært i kampen mot IS. Regjeringen har imidlertid ikke lagt frem noen grundige analyser på hvor stor terrorfaren blir i Norge, risiko for anslag mot norske interesser i utlandet, og kostnader knyttet til økt beredskap og krisehåndtering.

7 Finnes det en meklerrolle for Norge?

Norges historiske rolle i internasjonale konflikter har ofte vært meklerens, ikke den krigførende part. Dette er en rolle Norge fortsatt er kjent for internasjonalt og en rolle Norge har intern kapasitet til å innta. Regjeringens beslutning om å delta militært i kampen mot IS synes å vektlegge en tettere relasjon til USA fremfor å bygge videre på den meklerrollen Norge tradisjonelt har søkt i internasjonale konflikter. Spørsmålet er om det er noen å mekle med i den pågående konflikten?

I utgangspunktet kan dette synes vanskelig. Forhandlinger direkte med IS er på nåværende tidspunkt umulig, i første omgang grunnet gruppens ekstreme brutalitet. Flere av handlingene til IS er krigsforbrytelser som bør straffes. Å inngå forhandlinger med slike grupper innebærer alltid en form for annerkjennelse som det på nåværende tidspunkt er vanskelig å gi IS. I tillegg er IS som tidligere nevnt mer en fragmentert bevegelse, enn en fasttømret organisasjon med en klar toppledelse og lojale undergrupper. Det vil derfor være vanskelig å få oppslutning internt i IS om en fredsavtale. Men IS opererer ikke i et vakuum. Dersom man har som forutsetning at IS suksess bygger på allianser med elementer fra det gamle irakiske styret (Baath-partiet og hæren), lokale stammeledere og sunni-ledere kan det være grunn til å se på om en kan inngå samtaler med disse slik at man får på plass politiske kompromisser mellom disse og det nåværende regimet i Irak.

Regjeringens beslutning om å delta militært i kampen mot IS synes å vektlegge en tettere relasjon til USA fremfor å bygge videre på den meklerrollen Norge tradisjonelt har søkt i internasjonale konflikter

Likeledes er det med situasjonen i Syria. Norge og President Assad blir nå «allierte» i kampen mot IS. Men samtidig er det den interne kampen i Syria mellom Presidenten og de mange, ulike opposisjonsgruppene som er den direkte utløsende årsak til at man har et IS som har bygd seg sterkt. Norges strategi om å stille seg på opposisjonens side og bidra til å styrte Assad har vært totalt feilslått. I stedet for å bidra til et regimeendring i Syria har man fått et land i totalt anarki med store humanitære utfordringer. Syria er blitt Midtøstens Somalia – uregjerlig med en humanitær krise som verden i håpløshet bare er tilskuer til. Tiden er derfor overmoden for nye, politiske initiativer. Et modig initiativ kunne være å be aktørene i Syria – alle aktører – om å komme til forhandlingsbordet. Slike forhandlinger bør skje i regi av land som ikke har tropper på bakken som støtter den ene siden i konflikten. Norge kunne være et slikt land. Men en slik meklerrolle blir vanskelig gjort når man er militært engasjert på en side i konflikten.

8 Konklusjoner og anbefalinger

1. Regjeringens analyse av hva som er situasjonen i regionen som Norge nå sender militære instruktører til synes mangelfull og ufullstendig. Det sterke fokus på IS som regionens hovedutfordringer bidrar til at hovedtiltaket fra norsk side (kapasitetsbygging av den kurdiske selvstendighetshæren Peshmerga og den Irakiske statlige hæren) trolig ikke vil bidra til løsning på regionens langsiktige utfordringer.
2. Det fremstår som uklart hva som er exit-strategien på det norske oppdraget. De norske styrkene sies å skulle drive kapasitetsbygging av den irakiske kurdiske selvstendighetshæren, men det er ikke angitt hvilket nivå disse styrkene skal være på før en trekker seg ut.
3. Regjeringens analyse av når hovedfienden vil være slått ut er uklart. Det ligger som en underliggende forutsetning for det norske oppdraget at IS skal være «slått». Men det er uklart hva som menes med dette. Sett på bakgrunn av militær innsats mot andre væpnede grupper de siste tiår (Taliban i Afghanistan, Al-Shabaab) har vist seg vanskelig å definere når gruppene kan anses som slått.

På denne bakgrunn anbefales det at:

1. Norge bør ikke sende militære instruktører før det er mer avklart hva som er målsetningen med oppdraget.
2. Det må foretas en langt grundigere analyse av hva hvilke konsekvenser et norsk militær engasjement kan få – både i Irak og konsekvenser for regionens langsiktige utfordringer.
3. Alternativer til norsk militær deltagelse bør i større grad vurderes, spesielt hva Norge kan bidra med innen konfliktløsning, mekling og humanitær bistand.